

به بۆنه‌ی بیست و سییه‌مین سالیادی دهر چوونی گۆقاری (رامان)هوه

ناوه‌روک له چیرۆکی نووسهرانی رۆژه‌ه‌لاتی کوردستاندا (گۆقاری رامان ۱۹۹۸ - ۲۰۰۰)

نهورزاد سبحانی

(۲ - ۲)

سالآچوو و به خه‌فه‌ت پیربوو ده‌کات، له سۆراخ و گه‌رانی به دوا‌ی دۆزینه‌وه‌ی سه‌ره‌داوی کوره ونبوه‌که‌ی که له یه‌کێک له زیندانه نه‌یتنییه‌کانی رژیتم به‌ندکراوه و هه‌یج ئاسه‌وارێکی لێ به‌دی ناکریت.

«- ئاوات گیان ری و شوینی ئەو کورهم ههر نه‌دۆزییه‌وه.

- دلنیا به کاک دلزار، ئاخریه‌که‌ی ده‌یدۆزییه‌وه.»
[سوه‌یلا سه‌دیق: ۱۹۹۸: ۱۳۸]

ئه‌گه‌رچی کاک ئاوات پیاویکی ده‌وله‌ته و به‌رده‌وام کاربه‌ده‌ستانی رژیتم هاتوچۆی ده‌که‌ن و ده‌ستی له‌ رێبانه و به‌خۆی و دوکانه‌که‌شی له‌ خزمه‌تیاندايه، که‌چی له‌ گه‌ل ئه‌وه‌شدا له‌ به‌ر درنده‌یی و دیکتاتۆری ئه‌و رژیتمه‌ ناویریت هه‌یج زانیاریه‌ک به‌ کاک دلزار بدات، که‌واته‌ ته‌نیا ههر وه‌ک دارده‌ست ده‌یانه‌ویت و هه‌یچی تر.

«- ده‌زانی بۆچی هاتم و تم تۆ له‌ گه‌ل ئه‌وانه، خۆت ده‌زانی مه‌به‌ستم چ که‌سانیکه‌ هاتوچۆت هه‌یه و زۆر دینه دوکانه‌که‌ت بزانه شتیکیان لێ ناپرسی؟

- بۆ خۆت ده‌زانی ئه‌وانه‌ چۆن. ره‌حمیان به‌مندالی سه‌ر لانکیش نایاته‌وه. ناویرم، ئاخ‌ر خۆت ده‌زانی منیش ژن و مندالم هه‌یه.

- که‌واته‌ ده‌زانی چ باسه و له‌ کویتییه. بریار بێ لای که‌س نایدرکیتیم.

۲-۳ بیری و هزری سیاسی و نه‌ته‌وه‌یی لای "سوه‌یلا سه‌دیق"

چیرۆکنووس له‌م چیرۆکه‌یدا (دلنیا به) باس له‌ سیستمی سیاسه‌تی هه‌والگری و زولم و سته‌می له‌ راده‌به‌ده‌ر، بێ وه‌فایی رژیتمیکی دیکتاتۆر و داگیرکهری بیانی ده‌کات، له‌ ره‌فتار و گوفتاری له‌ دژی نه‌ته‌وه‌یه‌کی بن ده‌ست و داگیرکراو، که‌ چۆن به‌ درنده‌ترین شیوه، ته‌نانه‌ت له‌ گه‌ل خودی پیاوه‌کانی خۆشیدا، له‌ کارمه‌نده کورده‌کانی ده‌وله‌ت ره‌فتار ده‌کات. مه‌به‌ست له‌م چیرۆکه هاتنه‌ جو‌شی بیری سیاسی و هه‌ستی نه‌ته‌وايه‌تی و قوربانیدان و په‌ند لێ وه‌رگرته، هه‌روه‌ک له‌ ناوونیشانی چیرۆکه‌که‌ پرا دیاره، نه‌ته‌وه‌ی کورد دلنیا و هۆشیار ده‌کاته‌وه له‌ وه‌ی هه‌رچه‌نده ده‌ستت له‌ ناو ده‌می ده‌سه‌لاتداری بێگانه‌دا بێت و خزمه‌ت و ریا‌ییان بۆ بکه‌یت، ئاخریه‌که‌ی ئه‌گه‌ر له‌ به‌ر شتیکی بچووکیش بێت، وه‌ک پشیله هه‌ر لیت هه‌ل ده‌گه‌رینه‌وه و پشتت تی ده‌که‌ن. که‌ وا بوو ناوبراو له‌م چیرۆکه‌یدا داوی ده‌وله‌تیکی سه‌ره‌خۆی کوردی ده‌کات، بۆ رزگاربوون له‌ ده‌ست بێگاری بێگانه، ئه‌مه‌ش به‌یه‌ک ریزی و ئاشته‌وايي و گیانی یه‌کتر قبوول کردن و پشتکردنه بێگانه و... تاد دیته‌دی. سه‌ره‌تای چیرۆکه‌که‌ به‌ دیالۆگ ده‌ست پێ ده‌کات و باس له‌ نمونه‌ی پیاویکی به

- کاک دلزار به راسته؟ وات لی دهکن هه موو شتیک بلتی.

- شهرت بی به شهرتی پیاوان باسی ناکه م. ناگاداری ده میکه به دواي ئەو کورمه دا ده گه پیم و خه و خواردم لی حه رام بووه. [سوهه یلا سه دیق: ۱۹۹۸: ۱۳۸] به لام دواتر که کاک دلزار په یان ده دات و باسی چیرۆکی ژیان و ویتلی و سه رگه ردا نی و ناسۆری خۆی، له گه رانی به دواي کورمه ونبوه که ی بۆ ده کات، ئیستر ئەویش ده که ویتنه ژیر کاربگه ری بیری نه ته وه یی و وه ک کوردیک سۆز و ههستی کوردا به تی ده یورووژینیت، ده بیت قوربانی بدات. «چپه چپیکیان هات و له به کتر جیا بوونه وه» [سوهه یلا سه دیق: ۱۹۹۸: ۱۳۸] له په ره گرافی دواتر دا باسی گیرۆده ی تاکی کورد ده کات، به ده ست ئایدیۆلۆژیای سیستمی سیاسه تی هه والگری بردنه ژیر به پیکه ی هه ره شه و چاو سوور کردنه وه به بارمته گرتن له لایه ن رژیمیکی داگیرکه ر و کۆنه په رست، کاره کته ری سه ره کی کاتیک ده زانیت کورمه که ی له یه کیکی له زبندانه نه ییینه کانی رژیته.

«- گه وره م و تیان کورمه که م لیتره یه. ده کری چاوم پیتی بکه وی؟»

کابرای ترسناک به دوو دلی چاوی له دلزار کرد و وتی:

- به راست لیتره یه؟ کی وتی؟
- ئە ی گه وره م! خۆت فه رموت با بیه ژووره وه.
- ناخر ئیشم پیت بوو.
- چ ئیشیک گه وره م؟
- کورمه که ت لیتره یه! به لام.....
- زۆر شکور.
- به لام یان له به ر چاوی خۆت کورمه که ت ده کوژم، یا پیم ده لیتی کی پیتی راگه یاندووی کورمه که ت لیتره یه؟
- چۆن شتی وا ده بی. ره حمان پیتی بکه ن.

- له پیاوانی ئیمه پیتی وتی؟
- گه وره م! تکات لی ده که م ئاوا نابی. [سوهه یلا سه دیق: ۱۹۹۸: ۱۳۸] دواي ئەوه ی کابرای ترسناک خۆی لی شین ده کات و زیاتر و زیاتر ده یخاته ته نگه وه ته نگه تاوییه وه، ته نانه ت به پیتی پیلانی به رنامه ریژی ده سه لاتتی پیاوانکاری رژیته یه که له دواي یه که کان و به پیتی سیستمی سیاسه تی به زۆر دان پیدانان و مه حکه مه کردنی ناره وا به حه ق و ناحه ق، هه ره شه ی کوشتنی کورمه که شی لی ده کات، ئە گه ر بپتو ناشرای

نه کات، هیچ رتیکایه ک له به رده می نا هیلیته وه، مالی لی ئاواق ده کات، هه ندیک جاریش بۆ بردنه ژیر و ناشرای کردن به پیتی فبلی سیاسه تی ته له که بازی، نه رمیش ده نوین و دلنیا بیه ده دن!
«- ئەو تاقه کورمه هه یه.

- ئە گه ر زۆرت خۆش ده وی پیم بلتی. هه رکه سبیک بی هیچی لی ناکه یی. دلنیا به !!!

به دلله خورپه و سه ر لی شیواوی له گه وره ی خۆی نزیک بووه وه و ده می به گوئییه وه نا.

- زۆر باشه. ئیوه ده توان برۆن. فه رمون. فه رمون.

دلزار به سه ر سوپماوییه وه دهستی کورمه که ی گرت و له به ندیخانه هاته ده ر و به ره و ماله وه وه پتی که وتن. [سوهه یلا سه دیق: ۱۹۹۸: ۱۳۹] ده سه لاتدارانی بیانی به بی ئەوه ی کورد خۆی هه ست پتی بکات، یان نه کات هه میشه له هه ولی پیلانی شیواندنی نیو مالی کوردا بوونه به نانه وه ی پشیوی و ئاژاوه و دو به ره کی و له نیو ریزه کانی گه لی کوردا، نابیت پتی له و راستیه ش بنیین که تاراده یه کی باش له قازانجی خۆیان ئامانجیان پیکاره، ئە مه ش لایه نیکی نه رینی هه ره دواکه وتووی و خۆخۆری نه ته وه ی کورده به ئیستاشه وه.

«ههستی ده کرد قورساییه ک هه موو ئەندامی له شی داگرتوه. ههستیکی نادیار بوو ناخی دلزاری ده کوئی.» [سوهه یلا سه دیق: ۱۹۹۸: ۱۳۹] مه به ست له م چیرۆکه، هه ره که له سه ره تاوه ئامازهی پتی درا، په ند لی وهرگرتن و (دلنیا) کردنه وه یه، له وه ی که به هیچ شیویه ک نابیت پشت به بیگانه بیه ستریت و بروای پتی بکرتیت، هه ره ها باسی بی وه فاییان ده ره ق به گه لی کورد زیاتر روون ده کاته وه ویتا ده کیشتیت، که هه ر ئەوه نده کاریان هه یه تا وه ک کاری خۆیان به ئەنجام ده گه یه نن. دواتر پیتشینان واته نی: (باو کم باوکی نه دیویت)!!!

«دوژمن ته نیا بۆ گه یشتن به قازانجه کانی، ئیوه ی ده وی. پاش ئەوه ئیتر زیاتر له تلپه یه ک نین. وه فا له لای ئەم کۆمه له، شه کی بازاره. له رتیکای خودا و بۆ ره زامه ندی ئەو، پشتی یه کتر چۆل مه که ن و یه کگرتووبن، دلنیا بن ئە گه ر دوژمن هه نگوینتان پتی بدات، تیکه له به ره هه، خۆتان بۆ چه ند رۆژ ژیان له م دنیا له ناوچوه دا مه فروشن. میژوو سه مان دوویه که دوژمن به بچووکترین بیانوویه ک، ده ست بۆ کوشتار و سه رکوت ده با.» [ته واوی وه سیتنامه که ی قازی محمه د، / میژووی -

کورد // <http://www.historyofkurd.com/>
[category]

«له پڕ په کێک به په له هاته ژووره وه وتی :
- ئە ئی هاوار له و وێژدانه! منداله کانی چریکه یان ده گاته ئاسمان.

دلزار پرسی: مندالی کێ ؟

- چۆن؟ منداله کانی کاک ئاواتی خۆمان.

- ئاوات ؟ بۆچی ؟ چ بووه ؟

- پیاوانی گهوره تاریک و پروونی به یانی دهوری مالی کاک ئاواتیان گرت و تا توانیان له هه موو لایه که وه نه وتیان به ماله که دا کرد و ده رگیان له سه ر داخستن و ئاوریان له ماله که به ردا. ئیسته له وئ را هاته وه له ترسی پیاوانی گهوره که س ناوێری ناگره که بکوژینیته وه. چه ره دوو که ل گه یشتوو ته ئاسمان و هه موو ولاتی تاریک کردوو، بۆنی نه وت و گوشت تیکه لاوه.» [سوهه یلا سه دیق: ۱۹۹۸ : ۱۳۹] شتیکی زۆر سه یر نییه میژوو سه لماندوو به تی له وه ته ی کورد هه یه، حالی به و شیه یه بووه له هه ر هه لومه ر چی کدا توژیک به ره و که وتنه خو و سه ره خو یی رۆشتبایه و که سانیک هه ولی به ئه ستو گرتن و به رپرسیاره تی یان دابا، ئیره یی و خو ویستی، نه فامی و نه خوینده واری، برا گه وره یه تی قبوول نه ده کرد و هه میسه له پیلانگی ریدا ده بوون، له به رد خسته نه رینگه یان ده ستیان هه لئه ده گرت، تا هه لئیر کردنیان و له ناو بردنی ئه و ده سه که وتانه، سه روشتی کورد هه ر وا بووه و وا ده بیته. بێگانه په ره ست و خو خوور، قبوول کردنی ده سه لاتی سیاسه تی چه وساندنه وه و ژێرده سه ته یی و سه رشۆر کردن!

به لام، نه ک هه ر هه رگی زاو هه رگی ز ئاماده ی هاوکاری گیانی برابه تی و ئاشته وایی و یه ک ریزی نه ته وه یی نابن بۆ به ده سه ته یانی قه واره یه کی سه ره خو یی نه ته وه یی، ته نانه ت هه ولی له بار بردنیشی ده دن.

«دلزار وه ک داری به پێوه مردوو له جیگه ی خو ی و شک بووبوو. ئیتر نه چاوی تروو کانه وه، نه هه ناسه یه کی دی هه لکیتشا. ئیسته ش که س نه یزانی دلزار بۆ وای لی هات !!» [سوهه یلا سه دیق: ۱۹۹۸ : ۱۳۹]

له هۆکاره سه ره که ییه کانی تری دوو که وتنی زۆریه ی نه ته وه ژێرده سه ته کان، پێوه ندی به شتواری چۆنیه تی نان په یدا کورده وه هه یه، بۆ نمونه نه ته وه یه کی وه ک کوردستان له کاتی کدا خاوه نی سه روشتی خاکیکی به پیت و به ره که ته، هه ر له سامانی ژێر زه وی و سه ر زه وی

وه ک: زه وی کشتوکالی، به ره مه نه وتیه کان و... تاد، سه ره رای چاوتی برینی ولاتانی هه ریمی و زله یز، که چی خودی تاکی کورد خو ی به هۆی زه ینی چه قبه سه تووی له ناکوکی، ئیره یی بردن به یه کدی و له ئاست په لی به رپرسیاره تی دا، وه ک کیشه و نه خو شیه کی ده روونی پشکی شیری به رده که ویت، له دوو که وتن و مانه وه ی له په راویزی ولاتانی پیتشکه وتوو دنیا و چه وسانه وه ی له چنگ ده سه لاتی داگیرکاری دا، ئه مه ش وای کردوو ته وای دا هاتی ئه م نه ته وه، به درێژایی میژوو له خزه تی بێگانه دا بیت و خاوه ن مالیش له سه ر خاک و ناوی خو ی بیت به خزه تکاری بێگانه و وه ک میوانیش پیتشواری لی نه کریت، ئه مه و بێجگه له وه ی دا هاته که ی له سوود و به رژه وه ندی ئاوه دان کردنه وه ی ناوچه کوردنشینه کان خه رج نا کریت. وه ک ئاماژه ی پین درا سه ره رای به پیتی سه روشتی خاکی کوردستان که ده وله تیکی سه ره خو ی لی پیک نه هاتوو (۲)، له رووی جوگرافیشه وه روو به رتیکی زۆر و به رینی زه وی دا پۆشیوه (یانی به ته نیا له خاکی به ریتانیا و هۆلند و به لژیک و سویره و دانیمارک به رینتره.) [عبدالله حسن زاده ۱۹۷۳: ۱۲، ۱۳]

ماموستا "هه ژار" یش وه ک شاعیریکی پیتشکه وتوو کلاسیک و تاکیکی کورد، هه سته به م نه زان په ره سه تییه ی نه ته وه که ی له ژیان به دوای ناندا کردوو و به دیدیکی ره خه گرانه وه، له واقیعی ئه م بارو دۆخه ی روانیوه.

چه پکه ری گه ردوون گه ران کوشتی

نه زان په رستی بۆ نان کوشتی

هه ر چه وسانه وه ی بی چه سانه وه

ئه ی مردن له کویتی ژیان کوشتی

[هه ژار: ۲۰۰۱ : ۴۲۸]

۳-۳ بیرو هزی سیاسی و نه ته وه یی لای "ماپاره

ئیره یمی"

چیرۆکنووس (۳) له چیرۆکی (تاوان) وه ک ئه وه ی خو ی له ناو واقیعی رووداوه کان بوو بیت، باس له واقیعیه تی سیسته می سیاسی ده سه لاتیکی دیکتاتور له دادگایی کردنیکی ئه وه یی نادا په ره ره ده کات. دادگایه ک که سه ره خو نه بیت، هیچ بنه مایه کی دادوه ری تی دا به دی نه کریت و راسته وخو وابه سته و په یوه ست بیت به و سیسته مه. ده سه لاتیکی، له رزۆک که هه رده م له پیتا و مانه وه ی، سیاسه تی دا پۆسینه رانه له ره فتار و گوفتار و

کونوقورژینی خو ده بازکردن له کاتی لئ پیچینه وهی ناروا، له گه ل بچ تاوان ده گرن و به هر شیتواژیک و به خورتی هه ولی تاوانبارکردن و له ناو بردنی ده دن. تا به وهی به زهخت و گوشاری زوره وه و بچ رها و به بی وستی خو بان دان به جوژیک له تاواندا بنیتن.

«له و روزه دا بریکم خوینی رز وه گیر که وتبوو. تریم زور پچ خو ش بوو، به لام خوین خواردن کاری من نه بوو، نه شم ده توانی نهو شهیتانهی که یفی به فریودانی مرؤ ساز ده بی، له خو م دورخه م. زور به تیرابینی ده بوت: (دهستی تو ناتوانی دهستی من با بدا. واز له خو ت بیتنه.) مالی لئ ناواق کردم. ده رک و په نجه رهی پیوه دا و ته نانهت رۆچن و درزی نه هیشت. خوینه ئاله که هی هینا و ده رخوا ردی دام. به لئ ده رخوا ردی دام، تنوک، تنوک، تنوک تکاندییسه نیو گه رووم، نه ونده ی رهنه که هی جوان و ههست بزوینه، تامه که هی تاله و بیر ده روه وینی. تنوکی ئاخر تازه به گه روومدا چوو بووه خوارئ، خوین له ده مارمدا که وته جمان» [ماپاره ئیبراهیمی: ۱۹۹۹: ۱۶۳] هه روه ها چیرۆکنوس له په ره گرافیکی تری نه م چیرۆکه دا وینای شیتواژی هه لسوکه وتی نابه جئ، له ره فتار و گو فتار و تومه تی ناروا بان ده کیشیت و نه ونده قسه ی قیزه ون و نارپیک، به زه رگ و تیغی خویناوی ده چوینیت، وه ک نه وه ی بونی خوینی لئ بیت و زه رگت لئ بوه شین «ده رویتسه کان زکریان ده کرد، له په نای دایکم راوه ستابوم و ده ترسام. دوانیان زه رگیان ده وه شان، په کیان تیغی ریش تاشینی قوت ددها و له پاش هه ر تیغیک قومیک ئاوی ده خواره وه و زکری ده کرد: (ئه لالا، ئه لالا) پیش له وه ی له ترسانا رابکه م و دوور که ومه وه، نه میان تیغه کان و نه ویان سه عاته که هی وا قووتیان دابوو، هینا یه وه، خویناوی بوون، بیزم بووه وه، بیزار بووم و رووم وه رچه رخانده.» [ماپاره ئیبراهیمی: ۱۹۹۹: ۱۶۳] له شوینیکی تری نه م چیرۆکه دا باس له کاره سات و گه وره یی نه م حاله ته ده کات و چیرۆکنوس له سه ر زاری کاره کته ری سه ره کییه وه، دیوار وه ک نمونه ی هینیکی پته و و خوارا گه هینیتنه وه و یه ژئ ته ویش له به ر گه وره یی و کاربگه ری نه م کاره ساته، خو ی پچ رانه ده گیرا و که وتبووه سه ماو زکری کردن، هه روه ها وه ک نه وه ی له ناو غه رقی رووباری خوینی خویدا لیزانانه مه له وانی و به رگری له ته وژمی نه م جو ره مامه له یه بکات و هه لویست وه ربگری، به بی ترس و سل، مل نه دات و به گژ دوژماناندا بچیتنه وه و به ده نگیکی به رز پیلانی

نه گریسیان پووجه ل بکاته وه. «له گه ل من ته وای نهو شتانه ی له ژووره که مدا بوون، ته نانهت دیواره کانیش، نهو دیوارانه ی لام وابوو، قه د به هیچ شتیک (مه گه ر بوومه له رزه) بستیکیش ناجوولین، که وتبوونه سه ما و زکری کردن. ده ماره کانم تاله ده زوو نه ما بوون بوو بوون به رووبار و خوین پیلاندا ده هات و ده چون. رووباریکی هیدی و له سه ره خو، منیش مه له وانیکی لیزان و نه ترس. ترس بی و له زاتما نه ما بوو، سه مام پچ که م بوو، که وتبوومه گو رانی وتن به ده نگه ی به رز. نه ونده به رز، شه ررم له دراوستی نادیاره کان ده کرد. خو م هان دا ده نگم بیرم، یان به لانی که م نه وی که مه وه، به لام تا ده هات ده نگم هه ل ده هانی: (نهو که سه ی نه یهاری به رداشی زه مان) [ماپاره ئیبراهیمی: ۱۹۹۹: ۱۶۳] دوا ی نه وه ی نادا په روه رانه و به بی هیچ به لگه یه ک، به ناحق تومه تی نابه جیتان دا پال و توشی سه ر لئ شیتواوی، دوودلی، دل راوکئ و ته نگه تاوییان کرد، ورده ورده هاته وه سه رخ و ته وای نهو تومه ته ناپاکانه ی که سوور درابوونه پالی، بی باکانه رت کرده وه، هه روه ها نو سه ر له سه ر زاری کاره کته ری سه ره کی باسی پاک و بیتگه ردی ده کات، له ئاست نهو تومه ته زور و نابه جیتانه که ناروا درابوونه پالی و دنیای نادیار له نادا په روه ری، ئاشکرا و زیاتر روون ده کاته وه و ئاماره به و راستیییه ده کات که نه وه تاوان بوو که به و شیتوه قیزه ون و ناروا یه تاوانبار کرابوو، نه ک به وه ی که تاوانبار بیت. «ورده ورده سه رما و گه رما به نیو پر له سه ر له شم ره وی. پیش چاوم روون بوو. له ته کان و شه کان که وتم و هاته وه سه رخوم. هه ر به جلویه رگه وه چوومه سه ر شیره که و ئاوی روون شوژمی، ته وای ژه نگ و چلکی دامالی و خاوتین بوومه وه. نه ونده خاوتین، تیشکی خو ر ده که وته سه ر پریشکه ی ئاوه که، که وانه ی ده کرد و له سه ر له شم ئارامی ده گرت. بیرم بوو به نه لماسیکی بی غه ش و به زه بری تیژی دیواری ده بری و دنیای نادیار ی بو ئاشکرا ده کردم، نه مه ش تاوانیکه قهت بو م ناشارریتنه وه.» [ماپاره ئیبراهیمی: ۱۹۹۹: ۱۶۳]

۳-۴ بیرو و هزری سیاسی و نه ته وه یی لای " ژیل سازگار"

چیرۆکنوس له چیرۆکی (حه قیقه تییک و جوودی نییه!) که وتوه ته ژیر باری کاربگه ری بیر سیاسه تی نه ته وه یی و باسی که سایه تیسه کی دیار و بی وینه ده کات.

قاره مانیک بچ کیشه و گیروگرفت، تیروپر له هه موو پیتداویستییه کانی ژیان، خه یال ناسووده، خوش گوزر، ئەوهنده ناسراو هه موو دنیا دهیاناسی و خوشیان دهویست، له بهر جوانخاسی، به لام بانتر له گشت ئەم رواله تانهی، تیکۆشه ریک ئەوهی ترس بیت له گیانیدا نه بوو. عاشقی دنیای ناشتی، ئازادی، سه ره رزی، دنیای بهرگری بهر نه نگار بوونه وه به گژداچوونه وهی پیلانگیتیری دوژمنان بوو، تا هه رگیز نه هیلیت سوود و خوشی له پیلانگیتیری نه گریسته کانیان ببینن، خوشی نه پیکینریت. «هه تاو ئاوی ده ریای گهرم کردبوو. ماسییه که زگ تیر بوو. سهیری ئەو ره وه ماسییه نهی ده کرد که به دواي راودا ئەم لاو ئەولایان ده کرد. زۆرهی ماسییه کانی ئەم لای ئوقیانووس ئەویان ده ناسی و خوشیان دهویست. رهنگی پوله که کانی سپی بوون. به خالکی سپی له لای راستی په یکه ریبه وه، به لام بانتر له هه موو ئەم جوانییه نهی رواله تی، ئەو قاره مانیکی گه وه بوو. سه ریکی نه ترسی هه بوو، عاشق به و کاره بوو که بهر نه نگاری قولایی ماسیگره کان بیت، چه شه یان له سه ر برفینن و هه یچ کات گرفتار نه بیت. هه رکام له ماسییه کانی ئەولای ئوقیانووس و یستبوویان لاسایی ئەو بکه نه وه گرفتار بوو بوون و له ناو چوو بوون.» [ژیلا سازگار: ۱۹۹۹: ۱۶۸]

رپه ره ران هه رده م له رپه رابه تییه اندا تینووی ئازادی بوونه، بۆ وان ئازادی هه موو شتیک بووه، لایان و ابووه ژیان به بچ بوونی ژبانیکی ئازاد و قه واره یه کی سه ره به خو، بوون و مانای نابیت. ناوچهی (قه ندیل) یش په کیکه له و ناوچه ئازادانهی که زۆر له رپه ره رانی کورد به درێژایی میژوو خویمان تیدا ببینوه ته وه و چێژیان لێ و هه رگرتوه، له دێرزه مانه وه راوکردنی نیچیه ر هه روا ئاسان نه بووه، به لکو پینووستی به لیزانی و پلانی تۆکمه و فیئل و ته له که بازی هه بووه. قاره مانه کانیش له سیاسه تی گه مه ی خه بات و تیکۆشان ئازا و بیباک ده بوون، هه ر بۆیه دوژمن زۆر جار قه تیس و ناومید، له شکستی پینکانی ئامانجه کانی ده سته وه ستان راماره. «هه موو دنیا بۆ ئەو ماسییه، هه ر ئەو ئوقیانووسه ئازاد و بچ ده روازه یه بوو و هه موو ژبانیش، کایه کایه له گه ل ماسییه کانی تردا، له نیوان به رد و گیاکانی بن ئوقیانووسدا و به و قولاپانهی که زه مانیکی دووردریژ به سه ره سه ره ریانه وه له چاوه روانیدا قه تیس مابوون، کایه کانی ئازایانه بوون، بیباکانه بوون، ماناکان ته جره به نه کرابوون: دیلیه تی،

وشکایی، ترس، مه رگ، دیاره ئەوهی ته جره به نه کرابن حه قیقه تی نییه، خه و له چاوی ترسه کان ناسرپته وه، ته نانه ت پینبیش ناکریت.» [ژیلا سازگار: ۱۹۹۹: ۱۶۸] ئەگه رچی تیکۆشه رانی کورد ماوه یه کی دووردریژ له خه باته کان خوژاگر ده بن، پینکه و قه واره ی تاییه تیان ده بیت، دواتر به هه ر هۆکار...! وه ک هه موو پینشه وه و پینشه نگه کانی گه ل به هۆی پینکه و کاریه گه ربیان، سه روشتی قاره مانه کان و ابووه، به ر رق و کینه ی دوژمن ده که ون و ده بن به داوه وه «ماسییه که وای هه ست ده کرد که هه یچ روونادات، به لام هه موو قولاپه کان له ئاوی ده ربا خالی و سه رشۆرانه نه هاتنه ده رێ و سه ره نجام رۆژتیک له رۆژان، داو له بالایی ماسی ئالا. ماسییه قاره مانه که. به داوی ماسیگره وه که سه بروای نه ده کرد.» [ژیلا سازگار: ۱۹۹۹: ۱۶۸] ئیتر جوژه خه فه کردنیکی رۆژ له دواي رۆژ زیاتر، بۆ کالکردنه وه و تواندنه وهی ئەو بیروباوه ره به هیزه ی که له به رگه رکردن، بۆ پینشگرتن له پینشه و ییه کانی دوژمن هه بیوو، تا بیتوتینه وه و له بیر و هزی به نه وه، «ماسیگر، ماسییه که ی خسته نیو مه نجه لکی پر له ئاو. له به رچی نه یه یشت ماسییه که بری؟ که سه نه یزانی» [ژیلا سازگار: ۱۹۹۹: ۱۶۸] سیاسه تی دابلۆستینه رانه ی داگیرکه ران له دێرزه مانه وه، له دواي به دیلگرتنی هه ر قاره مانیک، نه یانویستوه هه روا به ئاسانی له ناوی بده ن، به لکو به درندانه ترین شپوه ئەشه که نجه (ئازار) یان داوه، بۆ ئەوهی له لایه ک توله ی چه ند ساله ی خه بات و تیکۆشانی لێ بستینه وه و له لایه کی تریشه وه وه ک په ند لپه رگرتن به گوپی خه لکیدا بده ن و چاوترسینیان بکه ن، به وهی چیدی که سه نه ویریت به ره نگاری به رژه وه ندییه کانیان ببیته وه، دواي چه ندان قوناغ چه وساندنه وه، هه ر له مه نجه ل و حه وز بگه تا ده گاته... تاد وه ک دیاره سه رکرده تی کورد له پیناو ئازادی، داواي مافی ره وای خوونوسین، خودموختاری (خۆبه رپوه به ری)، سه رده مانیکی دووردریژه هه ر له پینش که ریم خانی زه ند و سمکۆخانی شکاک تا ئیستاش، بچ وچان له تیکۆشان و خه بات به رده وامن. غافلگیر تووشی چه ندان ئازاری ده روونی و جه سته بی بوونه ته وه، له وانه گوشه گیری ژبانی پر ناله بار و ناهه مواری زیندان، زیندانیش هه روه ک ئاشکرایه چه ندان قوناغی چه وسانه وهی تیدایه، وه ک ژووری تاکه که سی و پینشه نگایه تی کورد له زۆر کات و زه ماندا به هۆی ئەو شوین پینیه ی که له ئاست پله ی به ر پرسیاره تیدا

هه‌یانبووه، هه‌میشه مایه‌ی چاوتیپیری نه‌یاران بوونه و زۆرجار بهر تیری چلکنی دوژمن که‌وتوون، به قولاپ کردنی ئەم که‌سایه‌تیبه ناسراوانه‌ش به هۆی به‌رنامه‌پێژی پیلانی قیزه‌ون و داگیرکاری ئەک هه‌ر گه‌لی بن ده‌ست، له‌ ئازادیخوازانی تووشی شوک و نائومی‌د کردووه، ته‌نانه‌ت ئەو پێکخواه‌ ئازادیخواز و چه‌کدارانه‌ی که‌ بۆ به‌دییه‌تانی مافی چاره‌نووس جه‌نگاون، به‌هۆی کاربگه‌ری له‌ده‌ستدانی قه‌له‌مه‌ره‌که‌یان ئەوانیش بۆ ماوه‌به‌ک سست و نائومی‌د له‌ خه‌باته‌کان راماون، تا دووباره له‌ دایکبوونه‌وه‌ی قه‌له‌مه‌ره‌وێکی تر و گیان به‌ به‌رداگردن. «پۆژیک داها‌ت که‌ خاوه‌نه‌که‌ی کلکی گرت و له‌جام ده‌ری هیناو خستیه‌هه‌ فنجانێکی بچووه‌که‌وه‌. ماسیه‌هه‌ بێ ده‌ره‌تانه‌که‌، به‌س سه‌ری له‌ نیو‌ئاودا بوو و باقی په‌یکه‌ری له‌ فنجانه‌که‌ هاتبووه‌ ده‌ری، سه‌روخوار، ته‌واو بێ جووله‌، ده‌توت و شکیان کردووه‌. جارجاره‌ کلکی ده‌جوولا. لیه‌ره‌ ده‌کرا په‌ی به‌ری که‌ هه‌شتا نه‌مردووه‌. جا ژیان ئاوا بوو، نه‌وعه‌ خه‌فه‌قانیکی پۆژ له‌گه‌ڵ پۆژ زیاتر، له‌ناو دیوارانیک پۆژ له‌گه‌ڵ پۆژ به‌رته‌سکتر، جا ئاوه‌ها بوو، تو‌زقائیک خو‌راک و تو‌زقائیک ئاو بوو، به‌لام ماسیه‌هه‌ که‌ هه‌ر ته‌حه‌مولی ده‌کرد، ده‌سازا، هه‌ولێ ده‌دا هه‌ناسه‌ بدا، ئیتر رابوردوو وه‌ک حه‌قیقه‌ت خو‌ی ده‌ه‌نواند. هه‌مووی فه‌رامۆشی بوون و سستی ملدانیکی دلته‌زین بۆ چاره‌نووس. ماسیه‌هه‌ که‌یان ماندوو کردبوو، ترس و بی‌تیکیه‌هه‌ لچوون له‌ خه‌باته‌کان داویان پێ هات. هه‌مووی فه‌رامۆشی بوون و سستی، ملدانیکی دلته‌زین بۆ چاره‌نووس.» [ژیلا سازگار: ۱۹۹۹: ۱۶۹] نازایه‌تیبه‌کانی رابوردوویان لێ سه‌ندبووه‌وه‌ گه‌راندبوویانه‌وه‌ سه‌ر پێوه‌ری که‌سه‌یکی ئاسایی، هه‌موو پۆژیک جیره‌که‌یان ده‌خسته‌ به‌رده‌می، نووسه‌ر ته‌کنیکی مه‌نه‌لوگ به‌ کاردینیت و له‌سه‌ر زاری کاره‌کته‌ری سه‌ره‌کی ده‌یگه‌رتیه‌وه‌، ده‌کرا خاوه‌ن که‌سایه‌تیبه‌کان وه‌ک که‌سانی ئاسایی به‌ئارامی و به‌بێ کێشه‌ و گیروگرفت بژین و خو‌شیان تووشی ترس و پیلانگه‌ری دوژمن نه‌که‌نه‌وه‌، ده‌بوو به‌رگری نه‌که‌ن و خو‌شیان له‌ شه‌ر و شو‌ر و ئەشکه‌نجی زیندان بیاریژن. هه‌روه‌ک بێده‌نگیه‌هه‌ کی جیره‌خو‌ری له‌ ئەمنیه‌ته‌ی زیندانیکی داخراودا «خاوه‌نه‌که‌ی چه‌ن تو‌پیک بچووک و په‌نگاوپه‌نگی بۆ کپیوو تا کایه‌یان پێ بکات. خراپیش نه‌بوو. جار، جاره‌ کایه‌شی ده‌کرد، ئەمه‌ قسه‌ی کێ بوو که‌ ده‌یوت ژیان له‌ ئوقیانوسدا خو‌شته‌؟ یان

چاکتره‌؟ ناخراکتر یانی چی؟ خراپتر یانی چی؟ ناخراچ پیتوبسته‌یه‌کی هه‌بوو مه‌ترسی تو‌ره‌کانت له‌دلدا‌بێ و له‌مه‌ر پ‌فاندنی چه‌شه‌ به‌ره‌نگاری قولاپه‌کان بیته‌وه‌؟ چ پیتوبسته‌یه‌کی هه‌یه‌ سه‌په‌ر به‌ده‌سته‌وه‌ بگری و خه‌ریکی شه‌ر بێ؟ ئەو کاته‌ی ئارامیت هه‌یه‌، جیره‌ت هه‌یه‌، ئەمنیه‌ته‌ی ژوو‌ریکی داخراوت هه‌یه‌ و تو‌په‌ په‌نگاوپه‌نگه‌کان؟» [ژیلا سازگار: ۱۹۹۹: ۱۷۰] به‌ پێچه‌وانه‌وه‌، قبو‌لکردنی ژێرده‌سته‌یی و زو‌لم و زۆر، سه‌روشتی له‌و جو‌ره‌ که‌سه‌انه‌ نییه‌، دروستبوونی که‌سایه‌تیبه‌کی له‌و شێوه‌ هه‌روا له‌ خو‌راو له‌ خو‌وه‌ نییه‌، به‌لکو پیتوبسته‌ی به‌ په‌روه‌رده‌یه‌کی خه‌زانی پیکو‌پیک و باوه‌ریکی پته‌وه‌ هه‌یه‌ (به‌پێوه‌ ده‌مرین، به‌لام هه‌یچ کات له‌سه‌ر ئەژنو‌ ناژین.) [قازی محه‌مه‌د] تیکۆشه‌ران، زیندانییانی سیاسی سه‌ره‌رای بوونی در‌دانه‌ترین ئەشکه‌نجی و نازاری ده‌روونی و جه‌سته‌یی له‌ ژێر چنگی پۆژیه‌ دیکتاتۆره‌ یه‌ک له‌ دوای یه‌که‌کان، ئەک هه‌ر بی‌ری نازادی له‌ بی‌ر ناکه‌ن، ته‌نانه‌ت له‌گه‌ڵ زیادبوونی هه‌ر نازاریکدا، زیاتر و زیاتر تینووی نازادی ده‌بن و ده‌نگی هاواری بی‌ری نازادی بۆ خو‌ی مانای ده‌بیت. به‌قه‌ده‌ هه‌موو خه‌نه‌کانی له‌شی هاواری ده‌کرد. نازادی، نازادی، نازادی، بێ گومان قاره‌مانه‌کان چه‌ند به‌هه‌یز بوون، ئەوان هه‌ر مرۆڤن، به‌لام مرۆڤیکی ئاسایی نین!، له‌کاتی ته‌نیایی و ته‌نگه‌تاوی ناو زیندانی تاریک و... تاد فرمیسک ده‌ژێژین و ده‌گرین، به‌لام ئەم گریانه‌، گریان له‌ مه‌ترسی مر‌دن نییه‌، به‌لکو که‌فوکو‌لی گه‌رانه‌وه‌یه‌ له‌ هه‌ناویاندا، خو‌لیای گه‌رانه‌وه‌ بۆ دنیا‌ی (ناوچه‌)ی نازاد، وه‌ک نمونه‌ی (قه‌ندیل) و بۆلای هاو‌بیره‌کانی تریان «تیکرا سلو‌له‌کانی له‌شی هاواریان ده‌کرد: ئاو، ئاو، ئاو، نیو‌چاوانی ماسیه‌هه‌ که‌ پر بووبوون له‌ ئەس‌رین، ناخراکێ ده‌لێ ماسی ناگری؟ مه‌ترسی مه‌رگ نه‌بوو، که‌فوکو‌لی گه‌رانه‌وه‌ بوو له‌ هه‌ناویاندا، خو‌لیای گه‌رانه‌وه‌ بۆ ئوقیانوسی نازاد و بۆلای ماسیه‌هه‌کانی تر.» [ژیلا سازگار: ۱۹۹۹: ۱۷۰، ۱۶۸]

به‌شی چاره‌م:

۴-۱ پته‌وه‌ندی ئەده‌ب به‌ کۆمه‌له‌وه‌

به‌ شێوه‌یه‌کی گشتی ده‌کریت بلێین پته‌وه‌ندییه‌کی به‌هه‌یز له‌ نیوان ئەده‌ب و چه‌مکه‌ کۆمه‌لایه‌تیبه‌کاندا هه‌یه‌. ئەم پته‌وه‌ندییه‌ش هه‌مه‌لایه‌نه‌یه‌ و زۆریه‌ی بواره‌کانی ژێانی مرۆڤ ده‌گرته‌وه‌ (ئه‌ده‌ب به‌شێوه‌یه‌کی گشتی هه‌ر

لهسه‌ردهمی له دایکبوون و سه‌ره‌ل‌دانیسه‌وه وهک ده‌زگایه‌کی کۆمه‌لایه‌تی سه‌یری کراوه، یان به ده‌زگایه‌کی کۆمه‌لایه‌تی چوینراوه) [د. موحسین ئەحمەد عومەر: ۲۰۰۶: ۱۱۸] له‌به‌ر ئەوه‌ی ئەده‌ب به‌ره‌مه‌می بی‌ر و ه‌زری نووسه‌ره، نووسه‌ریش پیتش ئەوه‌ی چیرۆکنووس، رۆمانووس، شاعیر بیت، وه‌ک ئەندامی‌کی کۆمه‌لایه‌تی له‌ناو خیزان و کۆمه‌ل‌دا ده‌ژی و ئاگاداری گشت بارودۆخه‌کانی واقیعی ناو کۆمه‌ل‌گایه‌وه‌ک هه‌موو مرۆفیتیکی ئاسایی تووشی پیکه‌نین، هه‌لچوون، گریان، خووشی و ناخووشی ده‌بیت و له‌سه‌رده‌م و بارودۆخی کۆمه‌ل‌گایه‌تی تی ده‌گات، به‌لام بی‌رکردنه‌وه و بوچوون و تیروانینی ئەو بو به‌ها و پیتوه‌ره‌کانی ژبان له‌ته‌ک ئیمه‌مانان جیاوازی هه‌یه، (لای ئەو پشت به ئیستیتیکا و بنه‌مای هونه‌ری ده‌به‌ستیت، به‌جۆرێک دیمه‌نیکی دلته‌زین کار له‌ناخ و ویژدانی ده‌کات و ده‌یهه‌ژنیت، پالی پیتوه‌ ده‌نیت بو ئافرانندی به‌ره‌مه‌میکی ئەده‌بی، که گوزارشت له‌و دیمه‌نه دلته‌زینه‌ی ناو کۆمه‌ل‌بکات) [ناهیده حوسین عه‌بدوڵه‌رحمان، ۲۰۰۶، ۷۲] که بوو نووسه‌ر وه‌ک تاکه ئەندامی‌کی کاراوه‌هه‌ره‌دار، شاره‌زای بنجوبه‌وانی ناو خیزان و کۆمه‌له و باری سیاسی و کۆمه‌لایه‌تی و ئابووری کار له هه‌ست و ده‌روونی ده‌که‌ن، به‌مه‌ش به‌ره‌مه‌کانیان به‌شیتوه‌یه‌ک له شیتوه‌کان ره‌نگدانه‌وه‌ی ئەو بارودۆخانه ده‌بیت. ده‌شیت نووسه‌ر به قولی بچیتته ناو راستی رووداوه‌کان و زمانحالی کیشه و گیروگرفته‌کانی ناو کۆمه‌ل‌بیت، دیارده دواکه‌وتوه‌کانی کۆمه‌ل‌ده‌ستینشان ده‌کات و هه‌ولێ چاره‌سه‌رکردنیان ده‌دات، به‌مه‌ش ده‌کریت په‌یامی دادپه‌روه‌ری مرۆفایه‌تی له نیوان ئەده‌ب و کۆمه‌ل‌دا دروست بکات. له‌م سۆنگه‌شه‌وه ئەوه ده‌گه‌یه‌نیت، که ئەده‌ب هه‌رده‌م ره‌نگدانه‌وه‌ی بارودۆخی واقیعی ناو کۆمه‌ل‌بووه و هه‌ولێ داوه کیشه و گیروگرفته زه‌قه‌کانی ناو کۆمه‌ل‌چاره‌سه‌ر بکات، که زۆرجار ئەم کیشانه کۆمه‌لیان رووبه‌رووی مملانیته‌کی ده‌روونی ناهه‌موار کردوه‌ته‌وه، که‌وا بوو ده‌گه‌ینه ئەو راستییه‌ی که بلین (ئه‌ده‌ب گوزارشت کردنه له کۆمه‌ل) [د. ئیبراهیم خه‌لیل: ۲۰۰۲: ۵۲] نووسه‌ران ئه‌رکیکی گه‌وره‌یان که‌وتوه‌ته‌سه‌ر له‌وه‌ی که به‌ره‌مه‌کانیان هه‌لگری په‌یامی‌کی مرۆفایه‌تی به‌رزیت و گوزارشتکاری واقیعی ناو ژبانی کۆمه‌ل‌گا بیت، هه‌روه‌ک پیتازی ریالیستی جه‌ختی له‌سه‌ر کردوه‌ته‌وه. ئەده‌ب رووی ناوه‌وه‌ی

رووداو نیشان ده‌دات، رووداوه‌کان وه‌ک چۆن ده‌کریت، روویاندا بیت، به‌و شیتوه‌ی بگێردینه‌وه، له‌به‌ر ئەوه‌ی نووسه‌ر وه‌ک تاکیتی کۆمه‌ل‌گا، زۆرجار ده‌کریت له‌ناو بارودۆخی راستی رووداوه‌کان بیت، به‌مه‌ش زیاتر هه‌لی داهینان بو نووسه‌ر فه‌راهه‌م ده‌کات، هه‌ر بۆیه بنه‌مایه‌کی گرنگه له وروژاندن و کارکردنه‌ سه‌ر ناخی تاک و کۆمه‌ل و هه‌ژاندنی، (چونکه ئەده‌ب هه‌ست و سۆز و ناخی مرۆف ده‌وینیت، که‌واته ئەو ئەده‌به کار له کۆمه‌ل‌ده‌کات و سه‌ره‌تا رووداو له تاکه‌وه سه‌رچاوه ده‌گریت و به‌ره‌و کۆمه‌ل و سه‌رجه‌م مرۆفایه‌تی هه‌ل‌ده‌کشیت، پاشان له‌سه‌ر ئاستی نه‌ته‌وه ره‌نگ ده‌دات، له‌وانه‌یه بیسته هیتزیتی کاریگه‌ری ئەوتۆ که ژبانی نه‌ته‌وه‌یه‌ک بگۆریت. وه‌ک رۆمانی "کوخته‌که‌ی مامه‌ تۆم-ی هاریت ستاو" که له کاره‌ساتی‌کی تاکه‌که‌سییه‌وه بووه هۆی ئازادکردنی هه‌موو ره‌شپیتسه‌کانی ئەمریکا) [زاهیر رۆژه‌یانی: ۲۰۰۸: ۱۸۴] له ئەده‌بی کوردیشدا به‌گشتی و چیرۆک به‌تایبه‌تی، چیرۆکنووسان توانیویانه به‌ره‌مه‌کانیان له ئاست و یست و چاوه‌پوانی خه‌لک و له خزمه‌تی کۆمه‌ل و گه‌ل‌دا بیت، به‌وه‌ی ناوه‌روکی باه‌ته‌کانیان، له قوناغ و بارودۆخی‌کی دیاریکاراوه‌ گوزارشت له کیشه‌ی مملانیی چینه‌یه‌تی نیوان جووتیار و ده‌ره‌به‌گ و کیشه و خاک و نه‌ته‌وه و دیارده دواکه‌وتوه‌کانی ناو چینی کۆمه‌لی کورده‌واری بکات، هه‌روه‌ک نووسه‌ران نامۆ و به‌دیدیتی په‌خنه‌گرانه‌وه، له دیارده زه‌قه‌کانی کۆمه‌لیان روونیوه و باسی چه‌وساندنه‌وه و کیشه‌کانی ژنیان به‌ده‌ست گیرۆده‌ی دیارده نه‌رتینی و دواکه‌وتوه‌کانی ناو کۆمه‌ل‌کردوه، به‌رده‌وام هه‌ولێ چاره‌سه‌رکردنی کیشه‌کانیان داوه، به‌وه‌ی ئاستی رۆشنییری و هۆشیاری گه‌ل به‌ره‌و ژوور به‌رن بو ئەوه‌ی ژن وه‌ک مرۆف سه‌یر بکریت، به‌مه‌ش له‌م هۆشیار کردنه‌وه‌یه‌دا، نووسه‌ر رووبه‌رووی ئه‌رکیکی دژوار بووه‌ته‌وه و نه‌پساوانه‌ ده‌وری کارای گێراوه.

۴-۲ چیرۆکی (تاوان) ی "ماپاره ئیبراهیمی" و چه‌وساندنه‌وه‌ی کچان

روون و ئاشکرایه له ناو زۆریه‌ی کۆمه‌له‌گه دواکه‌وتوه‌کاندا، به‌هۆی لاوازی ئاستی توانایی رۆشنییری سه‌بارده‌ته‌به‌ تیگه‌یشتن له بارودۆخ و مامه‌له‌کردن له‌گه‌ل ره‌گه‌زی میتینه به‌تایبه‌ت (کچ) له پله‌یه‌کی هه‌رنه‌زما بووه. کۆمه‌له‌گه‌ی کورده‌واریش له‌م

جوړه بیرکردنه و به دهر نه بووه و به هوئی نه زهینه چهقبه ستووهی که نهوه له دواى نهوه لای تاکی کورد چن بووه، هممیشه کچ وهک کوپله و بوونه وهریکى بی هېز و لاواز، له سهر بنه مای چهوسانه وه، زولم و سته مامه لهی له گه لدا کراوه، (پیاو، باوک و کور) سالاری، به کهم سهیرکردنی کچ و توندوتیژی ناروا له دژی کچان، به کیکی تر بووه له و رفتهاره نابه جیانهی که له ناو چینی کومه لی کورده واری، وهک کیشه به کی کومه لایه تی، رهنکدانه وهی پاشکزی واقیعی نیومالی کورد بووه.

چیروکنوس له چیروکی (تاوان) ههروهک دهکرت، دوور له سیاسهت و به لیکدانه وهیه کی تر پتوهندی به کیشه به کی کومه لایه تیه وه هه بیت. به شیوازی خهون و خه یال، وینای واقیعی رووداوه کان دهکیشیت و باس له چهوسانه وهی کچان به دهست گیرودهی خیزان و کومه له وه دهکات. وهک نهوهی تا ئیستا له ناو کومه لگا دواکه وتووه کاند، نهوه کیشه زهینییه چهق به ستووه، له هه لسوکه وتی نابه جی، ریک مامه له نه کردن له گه ل ره گه زی میینه درپژه و به رده وامی هه بیت، کاتیک به شیواز و رفتهاری نابه جی و نالایهق مامه لهی له گه لدا بکرتیت. نووسه لیره دا به زمانیکى خوازوا له مه به سته کهی ددهوی و پشیلوی وهک هیمایه ک بو مرؤقی دهسه لاتدار و توندوتیژ، که مه به ست له پیاو به کار هیتاوه. په له وه ریش وهک مرؤقیکی بی دهسه لات و ستهم لیکراو و چهوساوه (کچ). «تازه خه وه هه هات هپور، هپور خوی له ژیر پیلووی چاوم بخزیتن، به لام به دل و شیار بووم. خوم دی به نیو ژووریک، له پیش میزیک راوه ستا بووم. پیاویک له سهر کورسییه ک له هه نداد من دانیشتبوو. دانیشتنی ناسایی نه بوو، هه لثروته کا بوو. نه مده زانی بوچ بهم شیویه دانیشتبوو. سه یرم کرد له ته نیشتی راستم کابراه کی دیکه به هه مان شیوه له سهر کورسییه کی دیکه هه لثرو شکابوو. دیمه نیان له پشیلویه ک ده چوو، خوی له په له وه ریکى به سته زمان مه لادابى.»

[ماپاره ئیبراهیمی: ۱۹۹۹: ۱۶۳]

دروون پیسی و به کهم روانین له هه مبه ره گه زی میینه، به کیکی تره له و نهریتانهی که له بیر و هزی چینی زورهی نه ته وه دواکه وتووه کاند په نگی خواردبووه که زورچار دوور له هه موو یاسا و رتسایه کی شهرعی به هوئی گومانی خراب و بوختانه وه، کچان پشکی شیربان بهرکه وتووه که تووشی چندان نازار و توندوتیژی دهر وونی و جهسته یی بوونه ته وه.

کاتی به شیواز و رفتهاری نابه جی و نالایهق رفتهاریان له گه لدا کراوه، به بی نه وهی هچ تاوانیکیان هه بیت، تومه تی گه وره گه وره و نه شیاو و ناروا دراوه ته پالیان، زورچار دلپسی مرؤف، وهک گرفتیکى دهر وونی له نه نجامی گومانه وه سه رچاوه ده گری.

وه نه بیت هه موو گومانیکیش جارن سفر بکه ین و بنه مایه کی نهریتى هه بیت، چونکه مرؤف هه ر له رینگى گومانه وه توانیویه تی په ی به راستییه کانی دهر و به ر به ریت و به حه قیقهت بگات تا هه موو گومانه کانی بره ویتیه وه، بو نمونه خوتندکاریک گومانی پیشه وخته ی هه بیت له سه عی کردنی وانه که ی، له بهر نه وهی له کاتی نه نجامی تاقیکردنه وه کان، گومان مانای نابیت. نه گه ر له هه ر خیزانیکدا هه بوونی دادگایه ک له سه ربه رشتیکردنی پیگه و پاراستنی شیرازهی خیزان له ناو کومه لگا دا کاریگه ری و گرنگی خوی هه یه، نه وه له وه گرنگتر چونییه تی شیوازی به رتیه بردنی نه و دادگایه یه له رفتهار و گوftar و جوان مامه له کردن له کاتی لی پتچینه وه و دادوه ری کردندا، چونکه نه گه ر بیتو شیوازی ره واندنه وه له گومان عه قلانی نه بیت، له وانه یه شیرزیی و تیکچوونی شیرازی خیزانی لی بکه ویتیه وه، که نه مه ش به شیکه له دهرهاویشته ی نهریتی کومه لگا پاشکه وتووه کان له بیروباوه ری پیاوسالاری نه و کومه لگایه ی که ته نیا بی دنگی به سهر کچاندا دهسه پینى، ته نانهت پیشی ره و نابینیت بهرگری له مافی ره وای خووشی بکات که بی تاوانه. «لاقم شل بوو، چیدی نه یان توانی قورسایى له شم له سهر خویمان راگرن، چرکه به کم کرد بو وهی له سهر کورسییه چوله که ی لای چه پم دانیشم. له پر گرمه یه ک هیتامیه وه بارودوخی پیشووم: (ئیزنی دانیشتن پت نه دراوه. ده بی له سهر بی راوه ستى.) له دوا پیدا رووی کرده نه و مرؤقه ی له لای راستمه وه هه لثرووشکابوو، به ده نگیک که تینه گه یستم توورپه یه، یان بیزار وتی: (فهرومو ده توانی داکوکی لی بکه ی) کابرا پیش نه وهی ببزوی، بریک له من راماو وتی: (من پاریزگاری توم، نه و جیتکه موقه دهسه ش دادگایه و توش تاوانبار.) واقم ورمابوو، بو تاوانبارم؟ ویستم نه و پرسیاره به دنگی بهر ز ناراسته ی نه و دوو مرؤقه بکه م.) ویکرا نه راندیان: (سست، متهقت لی نه یه، تو مافی پرسیارت نییه.) «ماپاره ئیبراهیمی: ۱۹۹۹: ۱۶۳] چیروکنوس وهک نووسه ریک له هه مان ره گه ز، وردبینانه ده چیته ناو واقیعی رووداوه کان و هه ر

له م چیرۆکه دا (تاوان) له سه زاری کاره کتهری سه ره کییه وه باس له بی تاوانی و داوین پاکی کچیتک ده کات، که سه ره پهرشتیاری خیزانه که ی، سه ره رای نه بوونی هیچ تاوانیتک و به بی بوونی هیچ به لگه به کی له پیشینه، وه ک گومانی نادرست، به تۆمه تی تاوانگه لیتکی زۆر و به خورتی ئیدانه و تاوانبار ده کريت، نووسه لیره دا خوازه ی به کاره ی تاوانه و مه به ست له دادوهر وه ک هیمایه ک له بری باوک سالاری به کار هیناوه. «سه رم سوپامبو، بۆ وا له گه لما ده دوین؟ له دلما بریارم دا پشتا و پشت بکشیمه وه و خۆم له ژووهر که ده ربا زکهم. نازانم بۆ وام نه کرد، له جیاتی ئه و کاره پرسیم: (تاوانم چیه؟) کارای دادوهر وتی: (تاوانه کانت زۆرن، بۆت ناسپردینه وه، زۆر به وردی بیربان لی بکه وه.) ده مزانی وه خه بهر نیم، روودا وه که شم زۆر له واقع نزیک ده بینی. به ره وه بئمه وه سه ره خۆم و له گه رداوی گیتی ده ربا زهم، وشه ی تاوان خۆی هاویشته میتشکم. بی خواستی خۆم بیرم له تاوان کرده وه. له و رۆژانه دا بریکم خوی پی ره ز وه گیر که وتبوو. تریم زۆر پی خۆش بوو، به لام خوی خواردن کاری من نه بوو» [ماپاره ئیبراهیمی: ۱۹۹۹: ۱۶۳] ره فتار و گوفتاری قیزه ون، سووکایه تی پی کردن، چاو سوور کردنه وه، به نارها تۆمه ت به ستن و تاوانبار کردن، له لایه ن باوک و کوره وه شیوازیکی تری توندوتیژی دژی کچان بوو، وه ک پی ده چیت ئه م جوهره مامه له کردنه له گه ل ره گه زی میتینه (کچ)، وه ک ترسیکی له پیشینه بوویت، له ئه گه ری نه نجامدانی هه ر کرداریکی نه خوازاو، که هه ر به ک له و خیزانانه پییان وایت پیگه یان له ناو کۆمه لگادا بکه ویته مه ترسییه وه، به مه ش هه ولی به رته سک کردنه وه ی سنوره کانیان له نازادی ره گه زی میتینه داوه به و بیروباوه ری ریگریان لی بکريت. (هه لبه ته نازادیش سنووری خۆی هه یه). نووسه وینای واقعی نیومالی کورد له رابوردو ده کیشیت و مه به ست له (ده رویشه کان) وه ک هیمایه کی خواستراو له توندیره ی و توندوتیژی باوک و کور له دژی که نیشک به کاره ی تاوانه و (زه رگ و تیغ) یش وه ک لیسانی تیرو تواج له سووکایه تی پی کردن و قسه ی ئه وه نده قیزه ون و نابه جی و نه شیوا که وه ک ئه وه ی بۆنی خوی لی بیت. «ده رویشه کان زکریان ده کرد، له په نای دا یکم راوه ستابووم و ده ترسام. دوانیان زه رگیان ده وه شان، به کیان تیغی ریش تاشینی قووت ده دا و له پاش هه ر تیغیتک قومیتک ئاوی ده خواره وه و زکری

ده کرد: (ئه لالا، ئه لالا) پیش له وه ی له ترسانا رابکه م و دوور که ومه وه، ئه میان تیغه کان و ئه ویان سه عاته که ی وا قووتیان دا بوو، هینایه وه، خویناوی بوون، بیزم بووه وه، بیزار بووم و رووم وه ره خاند.» [ماپاره ئیبراهیمی: ۱۹۹۹: ۱۶۳]، هه روه ها باس له گه وه ره یی و کاربگه ری شیوازی مامه له کردن، له هروژم و ته وژی مامه له کردنه ی هه ر هه وه و گوره شه یان ده کات و (دیوار) یش وه ک هیتزیکی پته و و خۆراگر به نمونه ده هیتیه وه و ئامازه به وه ده کات، ته نانه ت ئه ویش به رگه ی گوشاری (په ستان) ی ئه م شیوازی ره فتار کردنه یانی نه ده گرت و که وتبووه له رزین، به لام ماپاره له سه زاری کاره کته ری سه ره کییه وه، سه ره رای بوونی ئه م هه مسو ته وژی مامه له کردنه ی، له به ره و کۆتایی چیرۆکه که ییدا بزه ده خاته سه ر لیوی خویته ر و بی هیوی ناکات. باس له به هیتزی و خۆراگری کاره کته ر (کچ) ه که له توانایی به رگری و به ره ره چدانه وه ی نا داد په ره ری ده کات. «له گه ل من ته وای ئه و شتانه ی له ژووهره که مدا بوون، ته نانه ت دیواره کانیان، ئه و دیواره نه ی لام و ابوو، قه ت به هیتزی شتیکی (مه گه ر بوومه له رزه) بستتیکیش ناجوولین، که وتبوونه سه ما و زک کردن. ده ماره کانم تاله ده زوو نه مابوون بوو بوون به رووبار و خوی پییاندا ده هات و ده چوون. رووباریکی هیدی و له سه ره خو، منیش مه له وانیتکی لیزان و نه ترس. ترس بی و له زامدا نه مابوو، سه مام پی که م بوو، به ده نگی به رز که وتبوومه گووانی وتن. ئه وه نده به رز شه رم له دراوسێ نادیاره کان ده کرد. خۆم هان دا ده نگم بیرم، یان به لانی که م نه وی که مه وه، به لام تا ده هات ده نگم هه لده هانی: (ئه و که سه ی نه یهاری به رداشی زه مان...».) [ماپاره ئیبراهیمی: ۱۹۹۹: ۱۶۳] گیه ره وه له کۆتایی گیه رانه وه که ییدا و له سه زاری پاله وانی سه ره کییه وه، باس له بی تاوانی و به ره ره چدانه وه ی گشت ئه و (زه نگ و چلک) انه ده کات که مه به ست لیی سه پاندنی تۆمه تی بوختان بوو، له قسه ی نه شیوا و قیزه ون، هه روه ها زیاتر له باره ی بی تاوانی و داوینپاکی داده به زی و خۆی به (ئه لماسی بی غه ش) که مه به ست لیی پاک و بی گه ر دییه، ده چوینیت و به دیدیکی ره خنه گرانه وه، له نه ریتی نه رینی کۆمه لگا دوکه و توه کان ده روانیت و دنیای ناروون و شاراره له چه وسانه وه ی کچان له لایه ن خیزان و کۆمه له وه زیاتر ئاشکرا و روون ده کاته وه و ئامازه به وه ده کات که ئه وه بۆخۆی تاوان بوو، سه ره رای پاک و بیتگه ردی، به و شیوه

نارهوا و نابهجییه تاوانبار کرابوو، نهک بهوهی که تاوانبار بیت. «ورده ورده سه رماو گه رما به نیویر له سه ره شه کان له شمش پهوی. پیتش چاووم پروون بوو. له ته کان و شه کان که وتم و هاتمه وه سه ره خۆم. هه ره به جلویه رگه وه چهومه سه ره شیره که و ئاوی پروون شووردمی، ته وای ژهنگ و چلکی دامالی و خاوین بوومه وه. ئه وهنده خاوین، تیشکی خۆر ده که وته سه ره پریشکهی ناوه که، که وانهی ده کرد و له سه ره له شمش ئارامی ده گرت. بیرم بوو به ئه لماسیتیکی بی غهش و به زهبری تیژی دیواری ده بری و دنیای نادباری بو ئاشکرا ده کردم. ئه مهش تاوانیکه قهت بووم نشاردریته وه.» [ماپاره ئیبراهیمی: ۱۹۹۹: ۱۶۳]

بهشی پینجه م:

۱-۵ ئه نجام

۱- پرسی کورد و مانه وهی له دۆخی دوکه و تووی و پاشکۆ و پهراویزی ولاتانی دنیا، پرسیتیکی به ته و اهوتی سیاسی نیونه ته وهی و ناوچهیی نییه، به لکو وهک کیشه به کی کۆمه لایه تی له ئه نجامی ناتهبایی ناو خۆیی هه ره له دژایه تی و ئیرهیی بردن به یه کترو دیاردهی خیانهت و سیخوپی... تاد. چی بووه، که ئه مهش ده رها و پیتشه ی نه بوونی پهروه رده یه کی خیزانیی ریکویپیکه که وهک په تابه کی کوشنده و نه خۆشییه کی دهروونی له بیر و زهینی تاکی کوردا گه شه ی سه ندووه و له ناو کۆمه لدا بلاو بووه ته وه.

۲- بیر و هزری سیاسی و نه ته وایه تی لای هه موو که سییک دروست نابیت، ئه گه ره پهروه رده یه کی خیزانی ریکویپیک و باوه ریکتی پته و له ئارادا نه بیت، چونکه نمونه ی وپیل و سه رگه ردان زۆرن، که نهک هه ره بیرر نه ته وهی و نیشتمانی، ته نانهت خۆشیان دۆراندووه.

۳- پشت به ستن به ده سه لاتی رژیته داگیرکاره کان و کارکردن له ته کیان، گه و ره ترین هه له یه.

۴- له ولاته داگیرکه ره و سته مکاره کاندایا سه ره ره نییه، ئه وهی هه یه ته نیا پروکه شه و له سه ره بنه مای مانه وهی سیستم و به رنامه و ئایدیۆلۆژیای ده وه له تیکی دیکتاتور، له چه و ساندنه وهی گه لی لیتقه و ماو و بن ده ست کار ده کات.

۵- ئه و بارو دۆخه ی له دووه مین جهنگی جیهانییدا به سه ره ئیراندا هات و ده سه لاتی سوپای ئه و ولاته ی لاواز کرد، هه لومه رجیتیکی میژووی و نه ته وهی بو گه له که مان هاته ئاراهه و رپگا خۆشکه ره بوو بو دروستبوونی

حزبیتیکی نیشتمانی کوردی (کۆمه له ی ژێ. کاف) دواتر له سه ره بنچینه ی ئه و، حزبی دیوکراتی کوردستان دامه زرا و توانی ئاستی هۆشیاری خه لک به ره و ژوو ر ببات و وهک حزبیتیکی شوژشگیتیر و پیتشه ره به سه ره کردایه تی پیتشه و له ئاراسته کردنی خه لکی کوردستاندا، بو یه کگرتن به گیانیتیکی نیشتمانی و نه ته وایه تی رۆلی کاربگه ره بیینی. کۆماری دیوکراتی کوردستان له و ماوه کورته ی ته مه نییدا که هیتشتا قۆناغی ساوایی تینه په راندبوو، توانی زۆر ده ستکه وتی گه و ره له بواره کانی کردنی زمانی کوردی به ره سمی له سه ره جه م داموده زگاکانی کۆمارو ریکه خستنی هیتزی سه ربازی و چاککردنی باری ئابووری، خۆشگوزه رانی، سه قامگیری و هیتمی و ئاسایش بو کورد به ده ست بیینی و کۆمه لیک هۆکاری نیوده وه ته ی و ناوچه یی و ناو خۆیی قه لای کۆماری کوردستانیان دروست کرد و هه ره خۆشیان پروو خاندیان. ده بیت ئه وه شمان له بیر نه چیت نیاز پاکی و نه رمی نواندنی سه ره کرده کانی کورد به رانه ره داگیرکه ران، بو به ده سه ته یانی مافه کانی گه لی کوردستان، زۆر جار هه لی بو دۆرمانی کورد ره خساندووه و ئه م رپگه یه یان به هه ل و ده رفهت زانیوه بو دووباره خۆ به هیتز کردن و به گژدا چوونه وه و داگیرکردنی زیاتری خاکی کوردستانی خۆشه ویست.

۲-۵ سه رچاوه کان

کتیبه کوردیه کان:

۱- ئارچی رۆزفلت: کۆماری مه هاباد، و: ئه بویه کر خۆشناو، سلیمانی، ۱۹۹۸.

۲- بورهان قانع، فره ههنگی نو، مطبعة الحوادث، بغداد، ۱۹۸۵.

۳- ته وای وه سیه تنامه که ی پیتشه و قازی محمد، <http://www.historyofkurd.com/category/>

۴- جهلال مه له کشا، ورمخ، چاوه کانی قازی، پامان، ژماره «۲۵» «۵» ته مموز ۱۹۹۸.

۵- جهلیل گادانی، په نجا سال خه بات (کورته میژوویه کی حزبی دیوکراتی کوردستانی ئیران) ب ۱، ج ۲، ۲۰۰۸، چاپخانه ی خانی (دهوک).

۶- ژیل سازگار، حه قیقه تیک وجودی نییه!، (سوید)، پامان، ژماره «۳۸» «۵» ی ئاب، ۱۹۹۹.

۷- زا هیر رۆژبه یانی، چیرۆکی کوردی- شیوه و شیواز و

بونیات، چ ۲، ده‌زگای توژیینه‌وهو بلاوکردنه‌وهی موکریانی، چاپخانه‌ی خانی، هه‌ولیتیر، ۲۰۰۸.

۸- سوهدیلا سه‌دیق، کوردستانی ئییران، دلنیا به، رامان، ژ. «۲۰» «۵» شوبات ۱۹۹۸، ل ۱۳۸.

۹- طاهر فوناد (دیوان)، چ ۱، چاپخانه‌ی کوردستان، هه‌ولیتیر، ۱۹۷۰.

۱۰- عبدالرحمان قاسملو (د)، کوردستان و کورد (لیکۆلینه‌وه‌یه‌کی سیاسی و ئابووری)، و: عبدالله حسن زاده، ۱۳۵۲ی هه‌تاوی، ۱۹۷۳ی زاینی.

۱۱- عه‌بدو له‌رحمان قاسملو (د)، چل سال خه‌بات له پیتناوی ئازادی (کورتیه‌یک له میژووی حزبی دیموکراتی کوردستانی ئییران)، ب ۱، چ ۲، ۱۹۸۸.

۱۲- عه‌بدو لای حه‌سه‌ن زاده، چاوپیکه‌وتن کاتژمیر (۹:۳۰) ی سه‌ر له به‌یانی، رۆژی سێ شه‌مه، به‌رواری (۲۰۱۷/۳/۱۴)، کۆیه.

۱۳- فاتح شارستانی، وتار، دادگایی کردنی قازی محهمه‌د و هاوپیکیانی www.google.com.

۱۴- کانیاو ره‌حمان حه‌مه‌د، رووداوه سیاسی و کۆمه‌لایه‌تییه‌کان، له رۆمانه‌کانی "که‌ریم کاکه" دا، ۲۰۰۶.

۱۵- کریس کۆچیترا: جنبش ملی کرد، ت: ابراهیم یونسی، مؤسسه انتشارات نگاه، تهران، ۱۳۷۷.

۱۶- ماپاره ئیبراهیمی (بۆکان)، تاوان، رامان، ژماره «۳۱» «۵» کانوونی دووهم ۱۹۹۹.

۱۷- موحسین نه‌حمه‌د عومه‌ر، نه‌ده‌ب و کۆمه‌لگا، گ (رامان)، ژ (۱۰۵)، شوباتی ۲۰۰۶.

۱۸- میژووی نوێ و هاوچه‌رخ، دانانی: نازنه‌ن محهمه‌د وه‌بی، عه‌تا عه‌بدو لای مه‌عرووف، دارا محهمه‌د عه‌بدو لای، چاپی هه‌شته‌م، ۲۰۱۲ ز - ۲۷۱۲ کوردی - ۱۴۳۳ ک، چاپخانه‌ی دار لوینان

۱۹- ناهیده حوسین عه‌بدو له‌رحمان، لایه‌نی سیاسی و کۆمه‌لایه‌تی له چیرۆکه‌کانی (حه‌سه‌نی قزلجی) دا، ۲۰۰۶.

۲۰- عه‌بدو لای حه‌سه‌ن زاده، چاوپیکه‌وتن، کاتژمیر (۱۰) ی سه‌ر له به‌یانی، رۆژی چوارشه‌مه (۲۰۰۹/۱۲/۱۶)، کۆیه.

۲۱- ناهیده حوسین عه‌بدو له‌رحمان، لایه‌نی سیاسی و کۆمه‌لایه‌تی له چیرۆکه‌کانی (حه‌سه‌نی قزلجی) دا، ۲۰۰۶.

۲۲- ناهیده حوسین عه‌بدو له‌رحمان، لایه‌نی سیاسی و کۆمه‌لایه‌تی له چیرۆکه‌کانی (حه‌سه‌نی قزلجی) دا، زانکۆی کۆیه، ۲۰۰۶.

۲۳- هه‌ژار، بۆ کوردستان، چاپی چوارهم، ده‌زگای چاپ و بلاوکردنه‌وه‌ی ئاراس، چاپخانه‌ی وه‌زاره‌تی په‌روه‌ده، هه‌ولیتیر، ۲۰۰۱.

۲۴- هیمداد حوسین، رۆژنامه‌وانی کوردی سه‌رده‌می کۆماری دیموکراتی کوردستان، ۱۹۴۳-۱۹۴۷، بلاوکردنه‌وه‌ی ئاراس-ژماره: ۷۷۱، چاپی یه‌که‌م، هه‌ولیتیر- ۲۰۰۸.

۲۵- ویلام ئیگلتنون جونیزور، حکومه‌تی میلیلی کوردستان، (مه‌هاباد- ۱۹۴۶)، سلیمانی: بنکه‌ی ژین، ۲۰۱۲.

کتیبه‌ عه‌ره‌بییه‌کان:

۲۶- ابراهیم خلیل، في النقد والنقد اللساني، منشورات امانة عمان الكبرى، عمان، ۲۰۰۲.

۲۷- محمد غنمی هلال (د)، دور الادب المقارن، في توجيه دراسات الادب العربي المعاصر، القاهرة، ۱۹۵۶.

په‌راویزه‌کان:

* جه‌لال مه‌له‌کشا (۱۹۵۱-) شاعیریکی به‌ناوبانگی کورده، سالی ۱۳۳۰ ک. ه. له‌گوندی مه‌له‌کشا سه‌ر به‌شاری (سنه) هاتووه‌ته‌ دنیاوه، بووه‌ته‌ نه‌ندامی کانوونی نووسه‌رانی ئییران، بۆ ماوه‌ی ۱۴ سال وه‌ک نووسه‌ر و رۆژنامه‌وان ده‌بیته‌ نه‌ندامی گۆفاری سه‌روه‌ به‌پراستی په‌ره‌ به‌زمان و نه‌ده‌بی کوردی ده‌دات، به‌ره‌مه‌کانی بۆ زۆر زمانی جیهانی وه‌رگیتراون، له‌و نووسه‌ره‌ ده‌گمه‌نانه‌یه‌ که‌قه‌ت قه‌له‌می نه‌بردووه‌ته‌ قوربانگی نان و ناو و ...

۱- ته‌واوی وه‌سیتنامه‌که‌ی پیتشه‌وا قازی محهمه‌د/ [میژووی - کورد] <http://www.historyofkurd.com/category/>

۲- هه‌لبه‌ته‌ که‌ زۆرجار باسی ده‌وله‌ت ده‌که‌ین، مه‌به‌ستمان له‌ دووباره‌ هاتنه‌ کایه‌وه‌ی ده‌وله‌تیکی وه‌ک: کۆماره‌ خنجیلانه‌که‌ی کوردستانه، که‌وا هه‌موو گه‌ل به‌بێ جیاوازی له‌ژێر یه‌ک ئالا به‌حه‌سینه‌وه‌و خاوه‌نداریتی لێ بکه‌ن و خاوه‌نداریتییان لێ بکریت ...

۳- ماپاره ئیبراهیمی، چیرۆکنووسی دیار له‌ دایک بووی شاری (سه‌قز) هه‌و هه‌ر له‌وێ ده‌ستی به‌خویندن کردووه، له‌به‌ر داخستنی زانستگا له‌ دوا‌ی شۆرش‌ی ئییران، نه‌یتوانی خویندن درێژه‌ پێ بدات و ... به‌ وتار له‌ گه‌ل برێک له‌ گۆوار و رۆژنامه‌کان هاوکاری کردووه‌ وه‌ک: گۆواری زایه‌له، په‌هه‌ند، رۆژنامه‌ی سیروان، هه‌روه‌ها له‌ گه‌ل هاوپیانی نووسه‌ر وێکرا دوو کۆمه‌له‌ چیرۆکیان بلاوکردۆته‌وه‌ به‌ناوی (خۆر)، سه‌ره‌به‌خۆش دوو کۆمه‌له‌ چیرۆکی بلاو کردووه‌ته‌وه‌ (ناوینه) له‌ سالی ۱۳۸۰ و (یاده‌کان) له‌ سالی ۱۳۹۰، ئیستا پتر له‌ دوو ساله‌ خه‌ریکی نووسینی رۆمانیکه‌ و برێک کتیبی مندالانیشی له‌ ئینگلیزییه‌وه‌ وه‌رگیتراوه‌ته‌ سه‌ر زمانی کوردی و داویه‌ به‌ هاوپیانی هه‌ولیتیر تا به‌ ناوی خۆیان بلاوی بکه‌نه‌وه، کۆمه‌له‌ چیرۆکی یاده‌کان هه‌ر له‌ سالی چاپیدا، بوو به‌ یه‌که‌م له‌ کۆری کتیبی سال له‌ کامیران.